

memento

vesna parun

SUNČEV DUGI DAN

Banuo si na nečiji prag
i prepoznao se, zagledavši
u oči djetinjstvu.
Bila je to jedna mala setnja
od izlaska do zalaza
sunca.

Zapeo si o nečije ljestve
i stao se uspinjati. U mraku
netko te je dahom preplašio.
Bila je to jedna
duga nesvjestica
od izlaska do zalaza sunca.

Prenuo si se i vidio, zapanjen,
da nasred pustinje
stojiš posve sam.
A na sve četiri strane obzorja
suncokreti.

Bila je to, ipak, podnošljiva
samoća

samo od izlaska
do zalaza sunca.

(Zagreb, 11.5.1987.)

OBLAK

I shvatih da ni ovo more ne zna
da ti postojiš, bijedna utvrdo
na šljunku što ga odvukoše plime
u bunilu ponoćnu. To ime
mamac je tek, vrpaci da prezime
u zjeni tvojoj, tu, na dohvat bezdna.

Pa duša eto sada motri trijezna,
ogoljena, te krajolike čudne
što izmiču. I nizdol, uzbrdo
kotrlja se tvoj kamen nenasit
zvuka mukla i jeke mu budne
dok tka svršetak tajne, nit po nit.

Izusti želju, ako imaš neku
koja još čeka sne da je udome.
Došli su tvoje stablo da posjeku
a ti se smješkaš, mrmljaš lude riječi.
Evo me, šapčeš. Kotrlja se glava.
I suze teku. I plešu Salome.

I kraj je svemu. Trublji toj što ječi,
igri pustoj, božjem nedorijeku.
Vikni: znam. Sa lica stresi prah.
I u taj tren otvorit će se vrata
neznana. Blijed pred kolibom od zlata
narast će oblak, da ti uzme dah.

(Zagreb, 19.5.1987.)

DA NE ZAVOLIM MORE

Bojim se da te opet ne zavolim, more,
kao što te nekoć grlih u svom snu.
Neću val da slušam. Zatvaram prozore.
Doživljem sa, moću moćnu, tjeskobnu.

Neću da se sjećam. Ne poznam te više,
ni taj grad koraljni tamo na tvom dnu.
Smeda hladna spužva iz mog čela briše
zipku i daljine, zvijezdu večernju.

Ne smijem voljeti, žudjeti još manje.
Tek nejasno negdje staro šaputanje
zasvjetluca, zgasne. I biva nezbijsko.

Bodljikavom žicom ogradih se. Ljuta
postavim stražara da fижukom Knuta
odagna sve bivšare, znano, drago, blisko.
(Zagreb, 22.5.1987.)

GOSPODINU EDGARU POU

Htjela bih gospodinu Edgaru Alanu Pou
napisati pismo. Ali kažu grobari
da su ga vidjeli kako, s Ligejom svojom
u naručju,

izlazi iz rake i sjeda na crna vranca.
Nitko mu ne zna novo boravište

i poštar ga zacijelo ne bi pronašao.
Zato mu posvećujem ove stihove
da ga podsjetim na jednu strašnu riječ
Kuju je izgovorila jedna tmurna ptica
nekoć, u njegovoj prelijepoj pjesmi o nečem
što nije ni noć, ni dan, ni sutra, ni juče
i što neće više nikad biti
jer je tako rekla luda ptica
u tmurnoj pjesmi: Never, never more.
Nikad, nikad više.
Nikad više.

Bila je to tada nezamisliva riječ
i bila je to veličanstvena pjesma
jer nas je tjerala da zamišljamo, s mukom,
jedno nezamislivo bolno nikad
koje je imalo miris najgorče kadulje
oči janjeta i zube zvijeri.
Htjela bih gospodinu pjesniku Pou prišapnuti
nešto na uho, ali se bojim
da me ne čuje njegova tmurna ptica
i ne zagrakće iz dubine debila
neku drugu i zloslutniju istinu.
Istinu o tajnom povratku nepovratnog,
o nasilnom vraćanju davno odbjeglih stvari
na staze koje još čuvaju
zlu njinu moć.
Plašim se da ne zagrakće gavran:
još jedanput!

Zar još jedanput, moja oslobođena noći,
da zaronim s tobom
u vrtlog praskozorja.
Htjela bih probuditi pjesnika usnulog.
Htjela bih to reći gospodinu Pou,
ali se bojim da me ne čuje gavran
onaj iz njegove poeme. Jer ja nisam
Anabel Li. Ja sam onaj zamak
koji sebe sam ruši i premješta
iz jednog ukletog ugla svemira u drugi.
I toj izludujućoj selidbi nema kraja.
Pa ni onda kad gavran grakne: nikad više.
Kada se Edgar Alan Po, sa mnom u naručju,
vрати, urazumljen napokon,
u svoj grob.

(Zagreb, 31.5.1987.)

MOJA POETIKA

Najprije je dugo žudno disao
suncokret u tijelu što ga tama stvori.
Iz buktinje dim se u vis dizao,
onda je i pijesak počeo da gori.

Pod nogama oganj a nad glavom munje.
Srce sakriješ li, naći će ga ptica
lješinarka ona pred kojom si zbunjen
u govor se skrio. Ptice izdajnica.

I u taj tren stade da u meni raste
jedno drugo tijelo, i krhko i plaho,
s lubanjom od voska, s venama od stakla.

Na cunsokret sjene pale ljubičaste.
Niz obronak bakren, na polje usahlo
prosula se stud i dušu pjesme takla.

(Zagreb, 21.5.1987.)

JESEN U NEPOZNATOJ ULICI

Magla. Čama. Suton nečist
ulicama praznim kruži.
Duša čeka sveo list
da joj se, kroz drijem, pridruži

na tom putu žalostivu
u neznano, u nedrago.
Pružna stablo ruku sivu
maše dugo, sjetno, blago.

Stamnilo se. Stojim. Gledam:
trotoarom jednim ide
smrt, a drugim život, zvjezdan.
Jedno drugo i ne vide.

(Zagreb, 29.5.1987.)

BROJ JEDANAEST

U tramvaju broj jedanaest
momak djevojku
drži na koljenima.

U tramvaju broj jedanaest
dva Crnca promatraju
plavu ženu.

U tramvaju broj jedanaest
vozačica ljutito zvonu kamionu
koji joj je prepriječio put.

U tramvaju broj jedanaest
grbava starica se sagnula
da zaveže cipelu.

U tramvaju broj jedanaest
u kutu otraga stojim s tulipanima
koje su mi poklonili u školi.

Više i ne znam u kojoj je to školi bilo
jer me bole noge i jer razmišljam
hoće li brzo uvenuti to cvijeće,
brže nego li stignem u Dubravu,
u autobus za Studentski grad.

I još me usput muče beznađno
četiri pitanja koja me se ne tiču
i na koja nikad neću dobiti odgovor.

Hoće li momak i djevojka roditi djecu.
Ima li grbava starica
još koji par cipela.
O čemu je razmišljala plava žena
dok su je dva afrička studenta
krotko posmatrala.

I, najzad, što bih uradila ja
da sam na mjestu vozačice tramvaja
i da mi se crni mačak
ispriječio na put.

U tramvaju broj jedanaest
nema više nikoga. Nema čak ni tramvaja.
A ja sam ona starica koja se sagnula
da zaveže cipelu. I zaspala
na klupi, u Dubravi.

Ja sam crna kvrgava maslina
izrasla u tom tramvaju broj jedanaest
i raste još uvijek, odavno,
od prve vožnje u njemu, prije maltene
pola stoljeća,

pa do danas, večeras, sutra
a da mu nikad nije sasvim pripadala
tom tramvaju broj jedanaest.
Tom tramvaju
broj jedanaest

tisuću puta jedanaest.
Crno, crno stablo masline.
Stablo: tramvaj broj jedanaest.
Crna maslina.
Maslina ja.
Od zelenog put crnog: I nagrag.
Od Dubrave do Crnomerca.
Od Crnomerca do Dub...
Crno i zeleno.
Zeleno i černo.
Dubrava – Crnomerac.
Crnomerac.
Ja.

Mene neće više ovdje biti.
Ali ostat će taj tramvaj
broj jedanaest.
I njegovo zvonce.
I njegova nervoza.
I njegova posvemašnja
apatija
na čovjeka.

Tramvaj broj jedanaest
od Dubrave do Crnomerca.
Moja ostavština jedina.
Moj zahrdao
spomenik.

I ne treba mi nikakav drugi.
Ovo je spomenik
onoj koja jesam.
Sve drugo bilo bi
tužna krivotvorina.

Moj spomenik. Moje drugo ja.
U tramvaju broj jedanaest.
U tramvaju broj jedanaest.
U tramvaju...
Broj jedanaest...
(Zagreb, 30.5.1987.)

pisanje kao opiranje pisanju

(razgovor sa vesnom parun)

● *Razgovor bismo mogle da započnemo pitanjem o onome što Vi trenutno radite, o Vašoj najnovijoj knjizi.*

● To je, u stvari, neželjena knjiga i kao što neželjena deca kasnije postaju najdraža i najznačajnija u životu nečijem. Jer, toliko imam već nedovršenog poslednjih godina, tako je nemoguće postalo dovršavati neke krugove života, životno sudbinske i istovremeno ove rukopise. Onda sam morala nakon toga da ih pustim i živjela sam sa time da mi je dužnost da se prihvatim tih eseja, pjesama, bilješka, dječijih knjiga, čak i drama nekih, životopisa. Čovjek jednostavno prevari i sebe, ako te ne vara netko drugi, onda se ne osjećaš dobro ako nisi prevaren dugo vremena; jednostavno uzmeš novu teku. I nešto pribilježim, nešto što mi je u glavi i smeta mi i bez ikakve želje za pjesmom, za nekim oblicima, nego tek tako, misao, i onda pišući najedanput to što pišeš ponese te. Što to smeta što nije pjesma, jednostavno možda jeste, možda je to i najsrećnije u onoj prvoj najranijoj fazi pisanja kao dak kad još nisi ni znao.

I zapravo je to sad pisanje opiranja pisanju, samo ću još zabilježiti to i to. Znači, dogodilo se tako da je malo pjesama malo zapisa i to zapis o onome što se u prošlom trenutku dogodilo, ne o nečemu što je davno bilo, možda baš zato što sam se ove zime umorila bilježenjem onog davnog od rođenja, tako reći, jedna ekspresautobiografija koju još nisam dala izdavaču. I onda sam se strašno razboljela, zapravo čudim se da nisam slom živaca dobila, hrvajući se sa tom materijom koju je trebalo svesti na jedan mali uzorak kao u laboratoriji kad uzimaju drugome da bih istražili isečak neki, kap krvi. I to je možda najbolnije bilo u tom duhovnom pogledu u moje životu, i treba da se liječim nekako iz toga. Međutim, vrijeme prolazi i tako se našla ta teka u kojoj, onda, dajem jednu suštu suprotnost onome što sam radila tamo u tim zapisima autobiografskim. Pronašla sam sad prvi put u životu ljekovitost tog sada, koji nije bio, koji je nedostajao, uvijek je bio razapet između juče i sutra, između današnjeg i budućeg. Osjećam čitave beskrajne u tom sada, osećam tisuće aspekata toga jednog trenutka kojima možeš prići analitički, znanstveno, filozofski, lirski, psihološki, ekonomski, tako reći, i to me je zapanjilo. Zapravo, to ja otkrivam nešto, mogu reći više da otkrivam, nego da pišem, stvaram književnost. To mi je na pameti da ja to stvaram, nešto otkrivam, nego što bilježim to što otkrivam. I onda to bilježim kako bilježim, tako da se to onda naslojava i između tih slojeva kapne pjesma, sonet. . .

To sad otkrivam, nanovo možda, baš one senzacije iz rane mladosti, iz prvog pisanja, kad se začudiš opet jednoj pjesmi. Jer onda posle ima jedna faza kad navikneš na to, u tim prvim godinama, ružnim po mom mišljenju, najružnijim u ljudskom životu ta sredina koja nije ni ovdje, ni ondje, zaboravila i početak, na kraj ne misli. Ali je ono sadašnjost u pravom smislu ograničena, na onu bogatu unutrašnju sadašnjost, upravo na onu vanjsku, građansku, predmetnu, lažnu, zapravo, nametnutu nam, i kako se najviše ljudi oko tebe okuplja, kad se najviše tih nepotrebnih lažnih stvari, lažnih riječi, tako da neko vrijeme i sam ne razlikuješ pravo od krivog, i pišeš te pjesme, prave, rječimo, tvoje, ali pomješaš ih sa morem tih otpadaka drugih života i sa nepotrebnim druženjima, reagiranjima, motanjem oko, pa praviš selekciju.

● *Vi ste napravili selekciju?*

● Ja sam spremna i zatvorena za te godine i vidim kako je to mudro ulaziti u godine koje te se lišavaju, prostor, ni fizički nemaš potrebu za mnogim stvarima koje su lišene: da odeš da vidiš more, da se diviš, neke ljude koje si volio i poznavao, sad zamisliš ih i dovoljno ti je. Pre nisi mislio šta imaš od njihove blizine — srljao si. A sad ja pomislim, kao što mislim kad pišem pjesmu, da nema granice između življenja i pisanja, pjevanja, kao što sam se u pjesmi pitala: pa što je to

ta blizina, taj zagrljaj. Pa što je to, ja to sad imam sve i prošlo je, i bez tog zaborava nema bez tog fizičkog balasta svih tih radnji koje čovek pravi. Tako da i putovanja i sve što sada nekakva druga duhovna svrha. Ništa zbog užitka, zbog nečega da sebi daš nešto, recimo, zadovoljstvo. Zadovoljstvo mi je, na primer, nešto beznačajnih stvari koje su nam zadovoljstvo činile. I one su nas, zapravo, i štitele od tih nekih velikih stvari, koje smo mi mislili da su strašne, da ih treba zabašuriti, da ih se treba plašiti. A sad vidim da su one stvarno, koliko god su velike, toliko su i lijepe i ohrabrujuće i na kraju, ništa ne može biti veliko a zlo u sebi. A ako su to bile velike stvari, o nečemu onostranskom i nekom problemu, one nikako ne mogu biti zlo.

● *A opet, Vi kažete da volite da odlazite iz Zagreba, jer se osećate dobro i na drugom mestu. To može biti pomalo bekstvo, ali to ne znači da ne volite još uvek putovanja. Znam jednu zemlju u koju biste želeli da odete.*

● *Koju?*

● *Indiju.*

● *A ne kao zemlju. Mene je Zagreb izmorio, iscjedio radi toga fizičkog, radi toga što ne mogu lebdjeti kao nekada kad je bilo drukčije vrijeme i na ulicama kad si mogao hodati cik-cak onako s kraja na kraj, jesti komad kruha na ulici i pjevati pjesmu koja ti dode u glavu. Sad jednostavno moraš biti stroj, moraš biti kao u mašineriji, osjećam se na gradskim ulicama, bez obzira Beograd, Zagreb, jedino Sarajevo je malo u tom otmjenije što se toga tiče. I ja se osjećam kao na vrpici fabričkoj, tačno kao da me melje i svakog časa, i to je strašno za čovjeka koji je cijeli život odsutan od tog vanjskog proveo i tek onoliko od vanjskog uzimao da se održi. I sad, što ideš dalje, u stvari, sve si više otuđen od tog fizičkog, od*

tog prirodnog zakona, a sve više si nagnan da ulaziš upravo u to, u tu mehaniku života, konstrukcije, skelete, tako da taj duh, koji si od prvog trenutka, od prve pročitane pjesme, od prvog svog daha, ono što je iza toga, onu suštinu, onaj sadržaj. To si čeznuo i vidi si ga, i pipao. Sad je on postao strašno dalek...

Nije, to su fizički sudari, to su cijele eksplozije neke, koje nastaju na dodir prstiju, tvoj hod, koji zapravo priprema iznutra nešto već nezemaljsko, dostojanstveno, jednako samoj pesmi. Što sam onda ja? Ako ću ja u jednom trenutku početi izjednačavati u jednom trenutku sa onim što sam pisala, ostati ono drugo. I ti to činiš, otresaš se, oslobadaš se, ali to vanjsko iz trena u tren, iz dana u dan ti ne da, ne može, jer ti bi bio pregažen, jednostavno fizički, to je jednako samoubistvu. Ako u jednom trenutku klonem i kažem, evo, neću biti ustreljena prema vani pažnjom, neću se braniti, to je samoodbrana. Istoga časa ja sam napravila samoubistvo. Tako da je tu neki konflikt nastao koji je jednostavno neću moći dugo izdržati. Zašto da gubim u tome i ogromne svoje energije i nekamo treba pobjeći. Na selo. Točno uzeti mapu Jugoslavije pa ovako bacati kockicu pa gdje padne, pa potpuno svejedno u kojoj republici, kraj koje rijeke, brda, mora. A to ne vodi ničemu, pa opet ostanes tamo gdje si, zatvoriš oči i pomisliš: sad nisam tu gdje jesam. Ali kad bude stvarno taj odlučni trenutak, onda možda uzmem, ali ne kao turista, i ne kao onaj koji želi upoznati neku zemlju, pa čak ni Indiju, jer sve to vanjsko mi je teret, i zašto sebe opteretiti nekim informacijama sada i u tim godinama i u toj fazi pročišćenosti.

● Sve što ste godinama skupljali, sad izbacujete, mladi ih primaju.

● Ja bih htela na jedan potpuno drugi način da samo dišem, slušam, mislim nešto, a da mislim na takav način da mi netko pomogne da mislim na taj način da to ne moram zapisati više. To sam ja željela i cijeli život, ili si čitao, gutao (u prijašnjim fazama dok nisam prestala čitati iz raznih razloga, posljedica, bolesti, i svega, očiju i svašta), i slušati i čitati to tude, onda se baviti svojim vlastitim, svojom sudbinom koju moraš kazat, moraš dešifrirat, moraš odgonetnut.

● Da li ste Vi već nešto odgonetnuli?

● Pa jesam prilično, samo što to treba da se kaže, to treba da se kaže, ali ne kao golu informaciju, jer ona bi bila potpuno nezanimljiva, to su sudbine nekih ljudi koje su značajne, ključnog, povijesnog, za narode, za sve moje, ima značaja kod pjesnika, kao sudbine jednog pjesnika: podaci o tome kako, u kojim okolnostima, šta je od njega napravilo to neko čudovište koje sam jest i sam sebe i tako vidi.

● Da li Vi možete da sebe stvarno zamislite kao osobu koja će živeti a da više ne piše? Do tog savršenstva?

● Da mogu, to mi je cilj, krajnji cilj. Jer, recimo, ja ponekad uživam i kad me ponese ta misao koju pišem, da li ću moći da je oblikujem, ali čim prestane, čim treba, čim je ta misao gotova, već gledam te druge prazne stranice pa kažem: Bože, zar i njih moram ispuniti. Ja najradije ne bih, kad ne bih toliko strašno imala čime, i kad ne bi to toliko važno bilo po mom mišljenju. Da mi jednostavno ne da mira i zatvara mi pogled u bilo kakvu drugu budućnost, budućnost gde ću ja samo tako bez pisanja živjeti. Ali čak na onom svijetu meni se čini da ja to moram, pa čak i djeluje od toga. Da tamo dovršiš to, jer se ponovo moram roditi. Radi nekakve besmislene svoje u jednom danu dokolice, jer si odabrao neku dokolicu ili bilo šta, umesto da si uzeo i dovršio, da li je to razgovor s nekim čovjekom, neki razračun, dug stari, neka istina, neki ljudski odnos ili poezija (jer i poezija je neki odnos sa nečim, prema nečemu) i to je svaka ta nedovršena naša veza ovdajša sa svijetom u kojem jesmo, ona ne može ostati naprosto tako, ona traži svoj kraj. To je za nju samu svejedno da li je to ovdje ili malo tamo preko one granice. Ako mi to u ovom mediju ne učinimo, onda ćemo u onom kad malo njanje tjelesni budemo. Možda to neki namerno ostavljaju tamo, možda i odu, da bi onda tamo, kad su oslobođeni svih tih fizičkih zapreka ili teškoća, to obavili. Možda su oni mudriji, a možda su oni samo sretniji i u nekoj zabludi, jer je, ipak možda to savršenije ako se ovdje puno toga napravi. Ipak mi imponiraju životi tih starih ljudi, mudrih, koji su do one krajnje granice, u tom fizičkom dospelu i iskoristili još posljednji trenutak da misle o tome. A ja sam onda još savršenija ako to kažem drugima. Nemaš pravo to sa sobom odneti, ako si već stekao, dano ti je da stekneš te spoznaje.

● Od trenutka kada imate potrebu da zapišete, onog trenutka Vi još ne znate koju će formu to imati, može biti razgovor, pesma, esej...

● Da, to me danas ništa ne buni. Sada su to kao uprošćene godine, čini mi se, kad sam baš u tom oklevanju stajala pred nekim skicama, bilješkama i ostavljala nedovršeno

ono što sad i zbog vremena samog i fizički neću moći, a i zato jer sam prerasla one faze ili tih interesa u tom rasponu. Sad je nekom drugom a bilo bi lijepo da su baš onake kakve jesu onda bile zabilježene. Tu i tamo ču neki papirić, nešto što još nije izbljedelo, i to spasiti, jer ja toliko toga imam po tim zakucima, fasciklama. Ali sam uvijek mislila da ja točno razdvajam, a to je bilo jedan ogromni teret koji pred sobom gledam, nešto ko u bajkama kad ti da onaj zadatak sedam planina preskočiti, sedam rijeka, i mora se naći glavni ključić, jer sam mislila iz ovih skica mora da se rodi jedan niz dječijih priča u stihovima, jer je to onda u onom drugom, treba da su satirične, na kojima je onda Indija. Ja sam se onda i samoj sebi smijala i rugala: daj, oblikuj nešto. A onda oblikujem nešto sasvim novo, i to me nije mogao nitko dugi niz godina poučiti. Čovjek je tvrdoglav, pada uvijek u iste greške. I evo, ima trenutaka, postoje valjda i zakonitosti tome i vremenski rokovi koje mi ne znamo, kao što postoje i za vrtnju koliko treba svemir da se okrene oko Sunca, ili jabuci da istrune, ili čingi da se preobrazi u leptira.

Nekakva svoja godišnja doba i čak urivanja, ipak negde paralelno s njom. Što znači, još uvijek joj itekako pripadam i to je dobro, i da se dogodilo eto to, da je nekakav lak način bez svih tih ohotnih misli, otežavajućih: kako koja forma. Jer to je bila misao što su nas iskvarili drugi, sva ta kritika, sve te teorije o tome, taj stav pogrešni od onih koji bi trebalo zapravo da u ovom smislu postoje, da cjela predavanja, cjela istraživanja da posvete tome, cjeli život da posvete tome, jer ako je cjeli život posvetio izučavanju literature.

Jer najlakše je strpati glavu u: ko je šta štampao, koliko knjiga. A o ovome što ja sad govorim nikad nigdje nisam pročitala. U vezi ni sa jednim pjesnikom u svijetu našim ili tuđim, a ja nisam iznimka, i zato me to baš toliko i zapanjuje. Jer sa mnom se dešava sve što se sa svakim dešavalo ili dešava, ali zašto nije (mislim, nisam pročitala sve i da znam), ali to bi bila važna otkrića i za druge, to bi se prešampavalo, citiralo, ponavljalo, to bi bilo za nekakve udžbenike. A međutim, toga nema i potpuno krivo kljukaju te time: ti si književnik, i maltene prestaješ biti čovjek, tu ljudske kategorije kao da prestaju time. I čovjeka zbune, osakate time, moja se nutrina bunila, osjećala sam, ali sam onda tu dilemu rešavala tako da sam okretala leđa pisanju uopće kao takvom. Jer nisam ono i neću da budem ono, jer sam čovjek. Valjaš se dalje po tom životu, po tom koritu.

Najstrašnije mi je danas u životu vraćanje na onaj trag od kuće. Samo napred, napred, dalje. Sad sam srećom došla u tu fazu da se ne pitam šta će to biti, hoće li biti za djecu, za odrasle, je li esej. Koliko čovjek mora da luta i da bude obmanut u nekim zabludama dok do toga sam dođe, na kraju krajeva zašto je tu pismenost, literatura riječ da ti te stvari kaže! Tako da sam frapirana tim otkrićima, neznanjima. Šta je sa onima koji će još dugo, dugo biti u tom neznanju i koji možda nikada i neće do tog iskustva stići. Možda će se još povećavati zabluda i unakaziti ličnost i možda i njegovo stvaralaštvo, da on u svakom trenutku misli: ja sam pjesnik, književnik, romanopisac, preda mnom je da još jedno delo takvo — a ne ono cijeli život, da on o tome šta je u tom danu bilo, čemu ga je život još poučio, šta je život od njega skrio pa da mu on otme. Ta naša igra skrivača u svakom danu života, između nas i života. Ko što u djetinjstvu simbolično djeluje ta igra skrivača a ovdje se ona faktično odvija. Tako da meni dode nekakvo gadenje na sve te čisto književne sastanke i razgovore u onom najužem smislu, a onda niz godina ja tome okrenem leđa i nema me. Meni je Novi Sad bio izlazak ponovni i jedna regeneracija afiniteta koji su bili već zaspali odavno i ja sam bila uživala da je sve to bilo potonulo, kao da nikada nisam išla među ljude, među književnike, govorila i mislila o tim stvarima. To su čišćenja, to su neke duhovne vježbe, te su te izolacije koje ti se čini da su neophodne. Ne mogu, prosto ne znam da li da se divim ili da žalim ljude koji su neprestano u toku. I neprestano u toku, i uz to i pišu pa i dobre stvari pišu, i svugde su, i te krize, ili možda ne pišu o njima. A onda i nisu tako značajne. Jer ako si pisac i pišeš, zašto bi ti bilo značajnije da list pada sa stabla u tom trenutku ili bilo šta drugo, nego to tvoje iskustvo, tvoje otkriće. Ili je, ne znam; neki tabui odavno postoje da tu ne bude ništa do kraja rečeno, da ne bude otkriveno do kraja. Pa, to nije ljubav, to je ipak književnost, riječ koja je okrenuta danu, koja ne može biti introvertna, čak i onda ako se ograničiš na ono samo svoje najsubjektivnije. Baš onda ti kopaš što dublje po tajni, ulaziš u sebi da bi je izneo vani.

● Da li ste onda mislili da ćete ponovo pisati?

● Ne. Nisam mislila da ću ponovo pisati. Čak ni na ranije rukopise nedovršene. To su bili sasvim novi doživljaji, kad promenim sredinu i što je najvažnije, nisam se nigdje ugnježila trajno u tim promjenama. To je uvijek bio bijeg, tako da

je to što sam pobjegla od tog pisanja i rukopisa koji su bili vezani uz neki doživljaj, ljude, sredinu, bio je zapravo spas i bijeg iz te sredine iz tih doživljaja. Tako da je usput bio i bijeg od pisanja koje je na tom mjestu bilo. Tako da nisam mogla žaliti jer to je bila više sreća zbog oslobađanja. A onda život je nosio svoje, ispunio vrlo brzo nove stranice teka koje su onda znale po godinu dana ostati, koje bi nosila po torbi. I prosto gledala bih, prevrtala i mislila, počela pisati bez veze u nju nešto drugo, praktično. Pa ništa mi to nije smetalo, niti sam žalila da neće tu više pjesma ući. Čak velim, one rukopise koje sam ostavljala u nekoj sobi zaključane, na drugom mjestu, čak i otključanoj, pa šta me briga, teka je nedovršena.

Pomenula sam taj novi metod, iz ovoga se vidi da je samo kao jedan kontrapunkt esejčića, te pjesme u prozi, međutim, taj kontrapunkt nije u formalnom, već on se iznutra dešava, tako da svaka pjesma koja tu upadne, zapravo, izgleda kao da se zakačila za neki trn, ja kao da znam neki džbun kupina gloga. Jer sve što se životom nakupilo i što iz tog grma izlazi van, to tim bolje ima života, samoodbrane od života. Od životnog zla načičkanano, i sav se nabode ovako neki pesmuljak, neki sonet. I meni je drag. To je neki moj leptirić, neka bubica i ja ga pustim i sad ova teka — to je meni kao takav jedan žbun sa načičkanim pesmuljcima, ali, zapravo, taj

matičara ili tako nešto, ako se sa svesnom planu zaželite na tom istom valu, sa istom težnjom, pogadanjem. To je ta strašna moć imati zajednički cilj, to onda indirektno otkriva i tu moć religije, tu moć stvaranja neba. A nikad mi nije bilo jasno zašto te stvari o religiji insistiraju na onom što je najteže dio toga: vjeruju. Dovoljno je da budeš čovjek. Ako nemaš čvrstu vjeru, to je najstrože i to je najteže. Meni se razjasnilo da možda dolazi s vremenom sve u pitanje ako nitko ne vjeruje u to da postoji, kao da to onda i prestaje na neki način.

A kada čovek veruje, da li on traži nešto zauzvrat?

Ne, u toj vjeri, tu je religija, malo pragmatički, čovjeku slična, koji za sve traži naknadu, a tamo je upravo ta, što je ono samo sebi uzrok. Već je time nagrađena što toga sad nije svjestan, ali će posle biti. Vjerujući i tom vjerom okrilatio si sebe i bliži si onome tamo. Tamo imaš veći raj, to mi je uvijek bilo čudno i nepravedno, zašto da neko uživa blaženstvo veće. A to mi se sada čini čisto znanstveno nekako razumljivo i opravdano, jer si ti sebe menjao i ti tamo u tu matricu kao da upadneš-ti ćeš biti drugi, drukčije osvijetljenje, drugi broj tih tvojih čestica. Neko tko će imati u tom kosmosu antimateriju kad znanje naide što je sigurno da postoji, ona će imati jaču moć preoblikovanja, šetanja iz materije, pretvaranja, poprimanja čak telesnih oblika nekih delića koji mi ne znamo u kom vidu. Znači, veći čarobnjak ćeš biti, bit ćeš bliže toj čaro-

Što je to čega se toliko plaši čovjek pred zakoraknućem na onu drugu obalu? Za čim žali? Zbog čega mu se tugom ispunja srce i kakav to nujan rastanak čini mu se nepodnošiv?

Ako žali za nedovršenim danom, neka ga dovrši. Ako plače za nedosanjanim snom, neka ga dosanja.

Ako je željan mirisa cvijeća, neka ide u polje i neka ga se nadiše. Ako ga muči neodgonetnuta tajna, tek tamo kuda ide moći će je odgonetnuti.

Jer tajna se odgonetava samo još dubljom tajnom. Zagonetka — još vratolomnijom zagonetkom.

Ako je žedan, neka ispije izvor. Ako je zaljubljen, neka se nagleda ljubljenog lika.

Zelio bi da mu netko zajamči da će se ondje sjećati sebe ovakva kakav je bio ovdje; zahtjeva da mu to netko zajamči, kuca na nepoznata vrata, dozvilje, moli — inače otkazuje poslušnost da onamo krene. Poslao bi onamo njegov anđeo nekog drugog kome je manje stalo do kolajne sjećanja zemaljskih. Nekog

tko je bio manje obasut miloštama sunca. Manje samoobmanut blizinom sreće.

Zašto toliko uporno, grčevito želi sjećati se? Neka samo zažmuri i zamisli da bi se onda morao kroz cijelu zamornu vječnost sjećati i neljepog na toj zemlji, i mračnog. Onoga što ga je užasavalo. I onoga što ga je ranjavalo. I onoga što bi više volio zaboraviti.

Neka pomisli na to da, ako bi na svoje zanosne i drage uspomene imao pravo on, značilo bi to da svojih sjećanja — pa i ona kakva ona bila — ne bi smio biti lišen ni: jedan, njemu nalik, stvor. Ni ono janje što ga je razderao vuk. Ni utopljenik što su ga raznijeli morski psi. Ni onaj što je izveden na vješala, a nikoga nije bilo pokraj da za njega svjedoči i da ga spasi.

I, kad na to sve pomisli i otvori oči, okanit će se svog vapaja za sjećanjem.

I postidjet će se, poput djeteta, što je poželio da i u onom tamo dolje raspjevanu paklu on bude i opet tamni izabranik bogova.

(Novi Sad, 11.6.1987.)

cijeli žbun — on je ja, a to trnje — to bi govor o tome šta je to što povezuje sve to, zašto slijeću ti pesmuljci, otkud slijeću, šta oni traže, jesam li ja njih uzgajala, jesam li ja njih sa tom mrežicom za leptire koji su nam kao neko gurnuo u ruke, muza, to što se zove od prve pjesme koje smo napisali i oni sa tom mrežicom smo trčkarali za leptirićima. I ja sam trčkarala, nabasala na zverji i na užase i na bezdane. Ako je neko ostao više-manje u toj idili, jer trčanje za leptirićima, a neko je i slomio i vrat i ostao u bezdanu zauvijek i ta mrežica okačena negdje gore. Tako da je to stršno raznolik, bogat svijet, pun rizika. Na pisanje poezije gledam danas više kao svijet bajke, mračne, sa svim onim porukama drevnih i žurim se da ih što više odgonetnem. I velim, to trnje, to moje kazivanje, otpor tom pjesmuljku, to kad motrim, kad je on već tu na vodi, nije da je to da ja uživam što je jedan više: i ona misli to je za zbirku:

Da, ja sam ih belježila radi tih odgonetavanja, i kako nikakav sistematski rad, tako ni to, i budući je prašina na tim papirićima još od prije dvije godine, ispod kreveta, u kutovima.

I bez moje nadsvesti, što njemu nije poznato, posluži se nekim mojim datumom, ili ja sa njegovim znanjem, jer se ta znanja preplićuju, prolaze, i to što vjerujem u to, da ti anđeli, ta bestežinska bića sve znaju, a ništa ne uči i ne moraju skupljati informacije. Tako da potvrde za to tražim još ovdje i ostatak života je sav u tome znaku. Zato se meni izgubio osjećaj za boju, okus, miris — kao normalni, pre svega, u njemu nisam stekla ništa tako čvrsto, solidno da bih za tim trebala žaliti. Najveće bogatstvo mi je to što mi je ostavilo otvoren put za to ovo što mi je sad u meni, što me zanima, da bude moje tlo, moja imovina. I to uspoređivanje što čovjek ne mora vjerovati ni religiji, ni ideologiji, ali sebi mora vjerovati kad nade čovjek koji je sasvim na drugom stupnju kulture, pisanju, i njega to da on može svoje znanje imati i nekog mate-

liji, bajki; mitologija koja govori o tome. A to se događa tamo, a tu je jedna nemušta.

Pitanje svetlosti...

Iz ovog ciklusa se neće vidjeti tačno ovaj moj metod, zato jer bi trebalo dosta prostora da ja uz svaku pjesmu, pjesmuljak, sonet, pokažem i taj tren. Neka ostane to malo skriveno još i za knjigu buduću, tako da će ovdje biti više pjesama, kao o Pou. One sve imaju i svoj komentar.

A svjetiljka podzemlja, Tin Ujević?

Točno tu svjetiljku podzemlja i Ujević je nekada imao i vratio se. Možda je i on mogao, ali on je shvatio da je to podzemlje kojemu treba svjetiljka. Jer da nema toga, u tom mraku ne možeš onda ništa, jedva i sa svjetiljkom. Tako da mi je drago da si zapazila to mjesto.

Meni su odnedavno svi ljudski poroci, »svo što je ljudsko nije mi strano«, ne samo u glavi, ne samo u tome, nego kao da je sve prošlo kroz mene, tako da mogu razumjeti zločin, osvete, odmazde, sve ljudsko. Jer to zlo ljudsko koje se fizički napravi, koje je vidljivo, ja sad gledam drukčije. Gledam sa sažaljenjem, a na drugu stranu ono veće, koje se ne vidi, strašnije, gde se ogromni i mnogo veći zločini, gde na te ljude ne pada sumnja; ne pada ništa, koji su napravljeni mišlju, djelovanjem na druge, čak možda i ovim putem ezoteričnim, da netko može — jaka ličnost — ako je svoje želje, mržnje, misli prenijeti nekim svebićima, napola psihopatima, naturiti, nametnuti neke emocije, neke osvetničke čine. Na kraju, to je i Dostojevski, Miškim, Karamazovi, Ivan, centar mozga, kompjutor. A to je slika svijeta. I one koji su na svojim foteljama, na svojim pijedestalima. Tako da su mi ti zločini toliko groz-

ni, strašni, to je demon pravi, to je davo. A ono je jedan mali izvršitelj. Tako da sad potpuno drugačije prilazim poeziji, smatram da su oni elita.

Podzemlje je onaj crni dio jave. I svaki grad ima svoje svjetlosti, svoje dobro i zlo, i u tom gradu; govorim u ime Tina, koji je u njemu umro, osudivši sebe na smrt. Meni se ista stvar događa; krstareći po njemu, ako ostanesh tamo umrečeš od gladi, kao što je on od pića. On je, zapravo, kad u podzemlje toga grada sišao, podzemlje kao had. To može biti moralni silazak, može biti silazak u patnju fizičku. Možeš sam pasti dole, u to podzemlje. Jednostavno, gurnu te drugi, oni s kojima živiš, može te tvoj grad, domovina, gurnuti na dno. Neke digne gore na onaj prijestol, jer svaki grad ustoličuje i kažnjava i bez vanjskih formi. Jednostavno, svaki ima svoj raj, svoje nebo i svoje podzemlje i svoj pakao. I njegov glas, on je već otišao ispod zemlje, ali u tom je gorčina. Kao što je u mojoj pesmi, što je on u tom podzemlju živio, i kad je vidio — i kad je bio živ on je bio osuden. On je živio nuredno, to je jedan izopćenik ludak. On sam je kao svjetiljka toga podzemlja, on sebe poistovećuje s njime. Jer u njemu je isto bilo dizanja i padova, možda je čak i bilo neke istine, jer je bio mistik. On je na kraju poezijom sebe dao tom gradu i tamo je kosti ostavio, budući je on u njemu živio, jer je to podzemlje, taj grad sa svojim strašnim podzemljem i moralnim padovima, sa tom podmuklošću ljudskom koja se gomila i koja u svakoj novoj povijesnoj izbija, hoće da djeluje, sudi drugim ljudima, s drugim ljudima se meša. On je, možda, zapravo, odlazeći tamo shvatio da je bio potreban. . . . To je ta štafeta podzemlja. Ja sam se približil kocki čak, imam strašnih nevjerica, padova, sumnji u sve. I isto tako mogu sebe nazvati nekakvim glasnikom, nekim lučonošom I na kraju izgleda da nisam imala sličnost sa tim gradom, kao ni on, ali sam nalik možda sebi samoj, što sam se zrakovala tamo. Znači, da mi je tamo nešto godilo, da mi je i mesto bilo u tome. I sad ja ne mogu o sebi reći da sam lučonoša podzemlja, ja sam se poslužila ovde njime i njegovim grobom i njegovim obleskom gde se on klanja tome, toj svetiljki podzemlja, gradu, gde govori o sebi i nekom kome je predao dalje tu luču. To mi je bio jedan od najjačih trenutaka, kao da neki testament otvaraš, nečiji. Pročitala sam je na toj Tribini, u mtrvoj tišini su je saslušali. Lirika je nametnula svoju istinu, svoj govor, i nikakvih primisli drugih nema i meni je malo lakše od kad sam je napisala, davno sam je nosila u sebi, da moram kazati neke oprostajne stihove za taj grad, za moj dugi boravak u njemu i to u ime svih tih koje je on prozdro, još od knjige »100 soneta« koju sam u glazbi Lisinskog otkrila, koji je u drugoj ulici od gladi umro, od gladi, u srcu toga grada koji je uživao u ljepoti njegove glazbe.

Ko zna kakve su to skrivene neke neostvarene težnje, nemam šta kao čoveka, kao zlo, onda male životinjice koje jedna drugoj zlo pravimo. Možda i ja, da prestanem misliti na ljude koji su mi naneli zlo, da se ne bavim time, tim osvjetničkim, prljavim, da se jednostavno oslobodim njih, tih zmija otrovnica. »Ne boj se ti zmije, janje babino, nego samo one zmije koje pod srcem svojim nosiš«. Iz svih tih mojih gorčina ži-

sablasna pješadija

vesna parun

Jednog popodneva u gradskom kupatilu posegnuh, po običaju, za malim škarama, gradeći u glavi kostur za nekakav nimalo tugaljiv esej o enigmim starenja, a misleći pri tom još i na subotnju sportsku prognozu, i na osobu koja me tih dana strahovito uvrijedila, i na kišu koja je proljeće uzela drsko ispod ruke i ne ispušta ga. Sjedoh tako i prignuh se, sa škarama, i odjedanput zatekoh sebe kako oklijevam — što mi se inače događalo samo u snu — razmišljajući vrlo pedantno od kojeg prsta da počnem sjeći nokte na desnoj nozi: od palca ili od najmanjeg? Ovo neugodno, iritirajuće oklijevanje povuko je odmah za sobom još jedno: a da li započeti od desne noge ili od lijeve? Sasvim je svjedno, jer tu imam slobodu izbora — htejdoh odgovoriti sebi i zarezati škaričama odlučno u prvi nokat na koji okomito spuštenom rukom nabasam. Lijevom ću rukom dotle pridržavati ostale nožne prste, da budu strpljivi: motrila sam, uostalom, toliko puta kako to radi — s besprijekornom vještinom i gotovo sa umjetničkim žarom i pribranošću — većina kupačica kroz dugi niz godina, pa nema razloga da se ponašam kao neznanica ili se bojim. Ali ta dva, iako kratka, oklijevanja bila su

votnih progovrila sam tamo, da to zlo negde kanaliziraš, da više sebe ne truješ.

O Kongresu

To je bila i moja radost i svijuju nas, to je bio pojedinačni glas jer je to toliko prihvaćeno sa srcem i sa razumevanjem. Bilo bi normalno da je to tako značilo prvi korak ka nečem drugom, nečem što bi poprimilo veće razmere i gde bi to bio jedan pjesnički poziv za analizu jednu, s druge strane, filozofsku i baš u tom znaku neke apsolutne slobode, širenje horizonta na sve strane. Samo ne znam kako se dogodilo da je onako ispalilo, pa tužno je, to se malo i vidi, možda i kod ostalih učesnika koji su vjerovali u to nešto — ama baš ništa nije doprinjelo.

— Međutim, mislim da bi bilo još gore, možda, da ničeg nije bilo i da se ništa nije reklo, jer, ovako, to je samo jedno javno likovanje, jedna praznina, jedna ničija zemlja sad. A, možda, da nije tad ni onoliko rečeno koliko je rečeno, možda ne bi bilo ničija zemlja, ni praznina, možda bi bilo na toj ničijoj zemlji malo veće haranje tih negativaca i njihova moć još jača, tih koji se samo naslađuju tim padom u podzemlje i koji su sami nestvaraoci, veliki negativci i rušiooci koji se kamufliraju u nešto.

I mislim da bi dobro došao što skorije opet neki Kongres, šteta što toliko dugo vremena prođe, jer upravo bi bilo potrebno između nešto. Zašto čekati da produ cijeli milenijumi za kulturu, za ljude koji misle i pišu i odlaze i umiru, nestaju. I dok se rodi i izgradi ponovo jedna ličnost ne možeš ti njega dobiti fabrički, a imao bi nešto reći, pogotovo kad se sastanu; trenje mišljenja. Upravo ovo o čemu me pitaš i govorimo zašto je to tako bilo, kad se videlo da toliko glava ima koje misle i koje su sposobne da misle i da kažu i žele tu slobodu komuniciranja i slobodu stvaranja. Postoji, zapravo, ali postoji toliko mutno, da to kad izađe na vidjelo nije kao nešto svjetlo, nešto pravo, nešto stvaralačko, nekakva knjiga, nekakvo zlo potrošačko, i pod istim nazivom, pisanja radi pisanja, da to bude, da to postoji, da se knjige štampaju, a ne da se izdvoji šta je netko rekao o tom vremenu, koja je knjiga je to rekla, koja bi se kao takva izdvojila, ne zbog nekih nagrada i medalja, nego jer je to u smisao zbog čega se pisalo. Tako da ti sastanci u međuvremenu imaju svoj lokalni karakter, skupštine, to su meni strahovito nenormalno i neprirodno.

Tamo smo bili svi okupljeni, na tom Kongresu, i sve je izgledalo da nema nekih međa, da nema republika, pokrajina, bar u ljudima koji misle. Svak se zavukao u svoju ćahuru i uopće ništa nije briga onog u ovom udruženju kao da nisu svi sa onog skupa, jer onda je i taj skup lažan. Tu su nonsens. Ja bih, čak iako nisam član onog Društva više, došla, bila tamo, niko mi ne može braniti da kao publika dodem i da čujem, i da se porađujem, da vidim, da mi netko rekne ovako, drugi onako, da li se mi slažemo. To je za mene sasvim normalno i to bi bilo prirodno, a toga nema i to mi je zapravo najstrašnije od svega, šta sad, iako se negde nešto dobro dogodi, al' se ne dogodi, ostane samo parcijalno.

Razgovor vodila: Radmila Gikić

dostatna da prekinu ritam svih dotle proizvedenih tjelesnih gibanja i pokreta u ceremonijalu oslobađanja svog nižeg izvanjskog ja od onoga što mu estetski ne pripada. Striženje noktiju — to je, dakle, nešto poput striženja ovaca. Nokti, dođuše, ne mogu ugroziti sistem, ali mogu pojedinca odvojiti od mase i načiniti ga anarholiberalom ili, što je još problematičnije, golim »naturškom«.

(Možda nije suvišno pripomenuti kako je obred rezanja i stavljanja u red dvonožne amebe nerazdvojno povezan upravo sa ovakvim čudesnim hranovima pare i vruće vode, mokrih dasaka, suhих plahta, kupaće soli i cijele te atmosfere samosagledavanja, ulepšavanja i fizio-analize. Suh i krt nokat, kada ga režeš, puca, opire se svakom oblikovanju i sa škarama se hvata u koštac usmjerujući ih da ti porežu za noktiku, raskrvaru prst, odrežu nogu. Samo dobro iskuhan i istrljan, nauljen, od pare omekšao i od lješkarjenja pod mlazevima vode nabubren, nokat postaje podatan i dobroćudan, dade se maziti i fazonirati, rezati i blago odstranjivati, podvrgnut slijepo tvojoj volji i hiru — vrhunskom umijeću ili ini neznanlaštva. Hajka na ljudski kalcij i ini otpad jedino je tu pravovremena, diskretna i efikasna.)

I ruka je u zraku ponovno zastala. Oklijevanje je poprimilo oblik pitanja: ako je svejedno odakle ih početi podrezivati, kome je to onda svejedno? Noktima? Ili meni? Što se mene tiče, nokti mi ionako ne znače ama baš ništa. Samo mi zadaju posla. Tko podrezuje nokte, na primjer, majmunima? Valjda im se skraćuju sami, a možda ih uopće i nemaju. Pre-rasli su taj stupanj taktične evolucije. Nisu nikada poznavali taktiku i strategiju klasne borbe.

Ako je dakle podrezivanje nokata kod čovjeka stihijski čin, a proizvoljan je i tok procedure – odakle započeti, gdje stati – a samim noktima, svjedno je rastu li na meni ili na drvetu u nekom divnom kutku ekološki zaštićene prirode – nisu li onda oni savršen simbol i nužnosti i slobode u isti mah, ilustracije zakona dijalektike, uzdanica naša? I što sad? S poštovanjem ih posmatram, pa i s divljenjem čak. Da ostavimo striženje za idući put, dok još o svemu temeljitije porazmislim? Ali to je nemoguće. Striženje možeš odlagati koliko hoćeš, ali misao ne možeš. Ona je tu i sada, i traži svoj bitan rasplet. I budući je delikatne prirode i zahtjeva najveću koncentraciju, ne može se odvijati istovremeno sa jednom vanjskom radnjom koja zahtjeva ne manju usredotočenost pažnje i predanu zaokupljenost. Čega se dakle odredi: striženja ili mišljenja o njemu? Jedno od toga mora se žrtvovati. Vrijeme teče. Gradsko se kupatilo zatvara u sedam. Koliko je sati? Ali ne, bolje da sada ne razmišljam i u tom pravcu. Kuda bi me to odvelo. Razmišljanje o smrtnosnom polipu vremena: intelektualna mišolovka kojoj kad tad, s noktima ili bez njih, nećeš izmaći.

Da se vratim, dakle, svojoj prvotnoj nakani, podrezivanju. A što ako je ipak, uza svu ravnopravnost, jednome prstu nokat neophodniji nego li drugom? U tom slučaju moralo bi to svakako biti presudno prije svega za redosljed reznaja. Jer što ako se, recimo, dogodi da baš sad nestane u ovoj prostoriji struja, puknu odvodne cijevi, procuri plin? Može li se predvidjeti koji bi od nožnih prstiju preuzeo tada ulogu predvodnika uplašanih kupačevih bosih stopala u bijegu? Pretpostavimo da prijeti takva opasnost. Pa, čini mi se... to bi morao ipak biti palac. Njega dakle treba, za svaki slučaj, najprije osposobiti za akciju. Ali budući da opasnosti još nema, čemu da palčevu sumornu osamu bez potrebe uznemirujem. Palac je na nozi glavni. On je, tako reći, glava noge. Njemu treba da zahvalimo za ono dokle nas je dovela ideologija noge, ali za njezina zastranjenja on – teoretik – ne odgovara.

Vrijeme je ipak stalo, da bi se razmatranje funkcije škara u kordinatama ovozemnog vremena moglo nepomučeno nastaviti.

Sjedim i zurim u svoje nožne prste, osjećam kako rogožni štitićni na njima ubrzano rastu. Vidim kako rastu, čujem kako razgovaraju o meni, cinično, s manje poštovanja nego li ja o njima. Pa neka, brbljaju. Neću ih, namjerno, strći. Zašto uopće da ih uznemirujem ovog puta, kad mi ne smetaju bogzna kako, a ja ionako imam važnijih briga. Bacih pogled na prste na rukama. I uspravih se. U djetinjstvu – za koje se veli da je raj na zemlji – i ova četica diverzantna predstavljala je često pravi ekološko-socijalni problem: zaga-

duju li ovi ostaci prirode moj duh, ili ja, ne odstranjujući ih, zagađujem svoju okolinu? Da, sjećam se. Lijeva ruka nikako nije umjela podrezati nokte na svojoj desnoj, a pustiti da im ih reže netko drugi – pogotovu onaj kome sam hijerarhijski podređena – činilo mi se gubitkom integriteta. Pa ako sam onda, kao dak, mogla hodati danima neopaženo – uz velike majstorije i oprez, dakako – s pet noktiju podrezanih na jednoj a pet dugačkih i nejednakih na drugoj ruci, zašto da ne pokušam takav kompromis uvesti kao privremenu mjeru u krizi autentičnih misoanih poticaja i danas? Neka ovaj koristan monolog traje, kome smeta moja mala privreda koja se sama od sebe obnavlja, okrilačuje, potkiva, akumulira. I prstima na ruci bit će teže, nokti su ovdje primjetljiviji. A od onih na nogama već se eto udaljismo i škare i ja, i kao da stojimo na vrhu brda, gledamo ih odozgo i čudimo se. Što bih se oдавde ponovo spuštala do podnožja u doboku dolinu u kojoj je već zašlo sunce i prekriva je magla? Najbolje da obrišem škare i spremim ih. To je, uopće, smiješana i ružna naprava, „Makazice, makazice!... šapnuh im na uho i bacih neugodan alat – koji je, povrh svega, još i *pluralia tantum* – u najlonsku vrećicu.

Tjedan je prošao. Škare sam idućeg četvrtka uzalud tražila u vrećici. Da ih posudim od neke kupačice? Nije higijenski. A što ako mi se sve one, kada uđem u odjeljak s vrućim zrakom i pješćanim satom, zagledaju pažljivo u noge? Ništa. Gledajte ih samo, reći ću im – zar nisu lijepi? Bijeli, dugački, svinuti malo na rubu kao orlov kljun. Želite li vidjeti kako izgledaju klasični šiljci na prstima vještica iz bajki? Pustite i vi neka vam slobodno rastu gdje god ih je posadio davo i zakon održavanja njegove vrste. I ne stidite ih se! Naprotiv. Bit će sve blistaviji, sve čvršći, sve izbrušeniji. Postat će najzad ekran televizije u boji, na kome možete gledati do mile volje animirani film svojih zdepastih, krivih, kućnom radinošću opsjednutih i od umnog nerada okorjelih prstiju, svojih stopala u hodu poslušnijem od tuptanja stada, s pravilnom potišanim noktima, pomno izrezanim žuljevima, namirisanim ispučenjima. Film svojih bespuća. Svog straha. Horor priču srezanih svjetonazora, u kojoj će bijele nožne slabosti postati – u oskudici podviga – junaci dana.

Ta učinite nešto napokon i vi od svog života, gospodo čistunci i gospe čistunice. Dosta je bilo lukavog podrezivanja, podšišavanja, podmazivanja, lakiranja i taštog lak-taštva. Dolje sektaštvo, noktaštvo, škare i sveopća noktofobija. Naprijed, noktima naoružana pobjednosna laka pješadijo. Živjela neostrizena istina. Živjele sablasti.

Novi Sad, 11. 6. 1987.

ostavi vežbe

milosav mirković

PESMA O RASTANKU, I SLIČNO

Da li rastanak može da raste
Da li sastanak može da stane,
Da li posle rastanka mogu grane
Da se sastanu u derdane,

Ili sastanak mimo granja
Mimo topole, lipe i breze
Može rastanak da odveze
Ili da rastanak kao laste

I kao pastrmke penušaste
Može da sraste u beličaste
Nove sastanke romoranke,

Da li rastanak u Durdevdane
Može da plane u mlade grane,
Ili se rastalo što je ocvalo...

U BRUSU VEČE

U brusu veče pada ko semlje
Pšenice iz ruke drvoseče,
Oba mu oka iz sredozemlja
Iz trećeg mlečna Rasina teče,
Ali su radovi teški, drumski
Otišli nebu u vihoru,
I zrna poznih jagoda šumskih
Odisej bosu bere za more...

KALOPER ODLAZI

Posrćući kaloper odlazi
Od mene, od mene na fotografiji
Sa sestrama, od mene posle
Pedeset godina fotografije,
U stolicama od slame boje limuna,
Pored bunara sa santračem od hrasta,
Odlazi kao vilin-konjic,
Kao oko od ahata, struk od oniksa,
Svekoliko miris noćnog rašćenja,
Berba monograma u jesen za dvoje,
Odlazi na kopitama košute,
U košulji od zimzelena,
A u latici nosi Delfijsko proročište
Posrćući kaloper odlazi...

A GITARE, MOŽDA, NIJE BILO...

Loza se otela, obrasla je svilom,
Za sunce se hvata zalutalom žilom,
A gitara možda nije bilo!

Išli smo za stadom, išli na pojilo,
Za mesec se prosto veče skrilo,
A gitare možda nije bilo!

Iza okna bruji staro motovilo,
Nešto crno para, da bi bilo šilo,
A gitare možda nije bilo!

STIH ZA DVORIŠTE

Poslednje tarabe stare
oko dvorišta Rakićevih
u predvečerje samo mare
da budu uzvik ili stih.

I kao da su uzengije
dećacima što loptu traže,
u kišama se smerno lije
senka njihove šarene laže.

Više im ne svetli apoteka
i slez ne igra kada rodi,
nema ni boje, nema leka,
lelujaju kao na vodi.

Poslednje tarabe stare
ne pamte ni svoje rezbare,
pa neće ni ovaj stih
oko dvorišta Rakićevih.

MANDELJŠTAM

Kad su u zavežljaju sasvim sivom
Poslednje stvari pesniku donete
I spuštene u zatvorsku vežu:
Carape, jabuke, toplomer, sa živom,
On zgrabi Petrarkine sonete
i usni crkvu u Voronježu...

OSTAVI VEŽBE

Ostavi vežbe iz poetike
molim te, molim te,
ostavi prag svesti
da paprat da runolist
iz njega raste
ostavi kuku i motiku
i basmu od uroka
more i moreuz
pogaču i kovrljan
između očiju ljubicastih
perje i iverje
nesanice i rasanice
ostavi vežbe iz poetike,
molim te, molim te...

U BRUSU JUTRO

Vir se podmlađuje
Bor se zasađuje,
Juli put putuje
Dan s danom druguje,
Očistiv obuću
Dan ude u kuću,
Juli će me voleti
A avgust boleti...